

Gwahardd poteli llaeth plastig defnydd untro mewn ysgolion

Y Pwyllgor Deisebau | 9 Mehefin 2020
Petitions Committee | 9 June 2020

Cyfeirnod: RS20/12392-1

Rhif y ddeiseb: P-05-953

Teitl y ddeiseb: Gwahardd poteli llaeth plastig defnydd untro mewn ysgolion

Testun y ddeiseb: Rydyn ni, plant Ysgol Wirfoddol a Gynorthwyir yr Eglwys yng Nghymru Sant Aidan, yn galw ar Gynulliad Cenedlaethol Cymru i newid y ffordd rydyn ni'n defnyddio poteli llaeth plastig mewn ysgolion. Bob dydd yng Nghymru, rydym yn defnyddio oddeutu 300 cilogram o boteli llaeth plastig fel rhan o'r cynllun llaeth am ddim mewn ysgolion. Credwn ei fod yn portreadu barn negyddol o ran cynaliadwyedd, am fod mwy o bobl yn prynu mwy o blastig. Mae'n warthus faint o boteli plastig rydyn ni'n eu defnyddio.

Gwneir plastig allan o nwy naturiol, olew crai a glo. Rydym yn defnyddio tua 4,000 o boteli plastig bron bob blwyddyn ar gyfer y cynllun llaeth am ddim hwn. Rydyn ni am i chi wahardd poteli llaeth plastig defnydd untro mewn ysgolion. Rydyn ni'n awgrymu y dylai pob ysgol yng Nghymru brynu poteli mawr o laeth a'i arllwys i gwpanau plastig y gallwn eu defnyddio eto. Rydym yn defnyddio tanwyddau ffosil yn gyflymach nag y gallwn eu datblygu. Diolch i chi am ddarllen y ddeiseb hon ac am helpu'r wlad, gobeithio, i waredu ar y gwastraff hwn.

1. Cefndir

Mae plastigion untro, neu blastigion a deflir i ffwrdd, wedi'u dyfeisio i gael eu defnyddio unwaith, ac yna eu taflu neu eu hailgylchu. Maent yn cynnwys eitemau fel poteli plastig, gwellt yfed, cwpanau coffi a deunydd pecynnu bwyd brys. Amlygodd y sylw diweddar yn y cyfryngau, yn arbennig gan gyfres [Blue Planet II y BBC](#), faint o weddillion plastig sydd yn ein cefnforoedd o ganlyniad i'n harfer o 'daflu' pethau i ffwrdd. Amlygir effaith plastig untro ar yr amgylchedd morol gan y ffaith ei fod mor gyffredin mewn canlyniadau arolygon sbwriel ar ein traethau. Dangosodd [adroddiad glanhau traethau Prydain 2019](#) gan y Gymdeithas Cadwraeth Forol mai darnau o blastig a pholystyren yw'r eitemau sbwriel mwyaf cyffredin a geir ar draethau'r DU.

Mewn adroddiad yn 2018 gan Eunomia, a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru, ar opsiynau ar gyfer cyfrifoldeb estynedig cynhyrchwyr yng Nghymru, nodwyd bod poteli plastig yn cyfrif am 4.2 y cant (yn ôl pwysau) o'r holl sbwriel yng Nghymru. Roedd yr adroddiad yn modelu'r llifau gwastraff amcangyfrifedig ar gyfer cynwysyddion diodydd, gan amcangyfrif bod poteli plastig yn cyfrif am 29,629 tonnall o wastraff, gyda chyfradd ailgylchu amcangyfrifedig o 64.8 y cant.

Mae [cyfrifoldeb estynedig cynhyrchwyr](#) (EPR), fel y'i cyflwynwyd gan [Cyfarwydddeb Fframwaith Gwastraff yr UE](#), yn ffordd o annog cynhyrchwyr i ystyried cyfnod cylch oes cynnyrch ar ôl ei ddefnyddio drwy roi cyfrifoldeb iddynt gasglu, trefnu, trin a gwaredu ar y cynnyrch. Byddai defnyddio dull cyfrifoldeb estynedig cynhyrchwyr i gyflenwi llaeth ysgol yn golygu annog cynhyrchwyr i leihau gwastraff wrth ddyfeisio deunyddiau pecynnu.

Archwiliodd astudiaeth a wnaed gan WRAP Cymru yn 2019, yn [cymharu opsiynau pecynnu llaeth ar gyfer ysgolion cynradd](#), yr effaith amgylcheddol o ran allyriadau nwyon tŷ gwydr (NTG) a'r costau sy'n gysylltiedig â'r gwahanol fathau o ddeunydd pecynnu ar gyfer llaeth a gyflenwir i ysgolion mewn ardal beilot yn Sir Benfro. Roedd y mathau o ddeunydd pecynnu a archwiliwyd yn cynnwys:

- potel blastig (y fformat pecynnu presennol a ddefnyddiwyd fel gwaelodlin);
- potel wydr fel dewis amgen; a
- pergalau fel dewis amgen (storio llaeth mewn swmp mewn cynhwysydd sy'n ffitio mewn peiriant cyflenwi wedi'i oeri).

Canfu'r astudiaeth fod:

...poteli gwydr a phergalau yn cynnig arbedion cost o tua 15-20 y cant dros y poteli plastig a ddefnyddir ar hyn o bryd, a phergalau yw'r opsiwn mwyaf cost-effeithiol.

Wrth edrych ar effaith amgylcheddol y gwahanol fathau o becynnu, canfu'r astudiaeth fod 'agosrwydd y gadwyn gyflenwi yn cael dylanwad sylweddol', gan ddod i'r casgliad a ganlyn:

Pan fo effeithiau'r gadwyn yr un fath â'i gilydd, yna pergalau, wedyn poteli gwydr, sy'n cynnig yr effeithiau amgylcheddol lleiaf, gan arwain at arbedion posibl o 25-30 y cant mewn allyriadau NTG.

Dulliau mewn ysgolion

Awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am gaffael llaeth (a'i ddeunydd pecynnu) ar gyfer ysgolion gan gyflenwyr.

Gall ysgolion sy'n rhan o'r cynllun llaeth am ddim mewn ysgolion gynnig llaeth am ddim i blant y Cyfnod Sylfaen a llaeth am bris gostyngol i ddisgyblion Cyfnod Allweddol 2. Yn y Cyfnod Sylfaen, mae'r Gymuned Ewropeaidd yn talu cymhorthdal ac mae Llywodraeth Cymru yn talu cymhorthdal atodol. O ran disgyblion Cyfnod Allweddol 2, mae Llywodraeth Cymru yn talu cymhorthdal mewn perthynas â chost llaeth ysgol ochr yn ochr â'r Gymuned Ewropeaidd. Gall ysgolion, awdurdodau lleol, cyflenwyr neu sefydliadau eraill hawlio'r cymhorthdal. Gall disgyblion cymwys gael hyd at 250 mililitr o gynnyrch llaeth cymorthdaledig ar gyfer pob diwrnod ysgol.

Gall cyflenwyr llaeth ysgol ddarparu llaeth i ysgolion mewn poteli mawr. Byddai'r ysgol wedyn yn ei ddsbarthu i ddisgyblion (mewn cwpanau), neu gellir ei ddarparu mewn dogneau unigol y gellir eu pecynnu mewn cartonau sydd yn aml â gwelltyn ynghlwm mewn llawes blastig, neu gall y cyflenwr ddarparu gwellt ar wahân.

2. Camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru:

Mewn [datganiad ysgrifenedig](#) ar 27 Medi 2017, dywedodd Lesley Griffiths AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig ar y pryd, "fel Llywodraeth, rydym yn derbyn bod angen gwneud mwy i wella ein cyfradd ailgylchu ymhellach ac i fynd i'r afael â sbwriel a'r materion sy'n gysylltiedig â chymdeithas a diwylliant 'taflu'. Er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn, awgrymodd mai'r nod fyddai "atal sbwriel rhag mynd i mewn i'r amgylchedd yn y lle cyntaf", ac i "werthfawrogi'r adnoddau hynny rydym ni'n eu cymryd yn ganiataol".

Mewn datganiad gan Lywodraeth Cymru a wnaed yn y Cyfarfod Llawn ar [8 Mai 2018](#), cyhoeddodd Hannah Blythyn AC, Gweinidog yr Amgylchedd ar y pryd, fod "Llywodraeth Cymru wedi llofnodi [cytundeb plastigau y DU WRAP](#)", sy'n ceisio dileu deunydd pacio untro erbyn 2025.

Ar 18 Mawrth 2020 cyhoeddodd Lywodraeth Cymru [ei bwriad i wahardd plastig untro](#) yng Nghymru, fel 'rhan o ddull ehangach, integredig o fynd i'r afael â phroblemau sy'n cael eu creu gan ormod o blastig a sbwriel mewn cymunedau'. Cadarnhaodd Hannah Blythyn AC, y Dirprwy Weinidog Tai a Llywodraeth Leol, y bydd ymgynghoriad ar y cynigion yn cael ei gynnal 'yn ystod y misoedd nesaf', a disgwylir i'r 'cyfyngiadau ddod i rym yn ystod hanner cyntaf 2021'.

Ynghyd â'r cyhoeddiad hwn, ar hyn o bryd, mae Llywodraeth Cymru'n [ymgyngori ar 'mwy nag ailgylchu'](#); sef strategaeth economi gylchol sy'n nodi cynigion sy'n cynnwys "symud tuag at ddyfodol diwastraff erbyn 2050". Lanswyd yr [ymgyngoriad](#) ar 19 Rhagfyr 2019, a bydd yn dod i ben ar 24 Ebrill 2020.

Mae Llywodraeth y DU wedi cyflwyno [Bil yr Amgylchedd 2020-21](#), sy'n deddfu mewn nifer o feysydd o fewn cymhwysedd Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Mae'r rhain yn cynnwys darpariaethau i gyflwyno cynllun cyfrifoldeb estynedig cynhyrchwyr diwygiedig; pwerau i reoleiddio ar gyfer safonau eco-ddylunio a gwybodaeth am effeithlonrwydd adnoddau ar draws ystod ehangach o gynhyrchion; ac yn darparu fframwaith ar gyfer cynllun dychwelyd ernes.

Gosododd Llywodraeth Cymru y [Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol ar gyfer y Bil](#) gerbron y Cynulliad Cenedlaethol ar 26 Chwefror 2020. Mewn perthynas â'r darpariaethau a wneir ar gyfer rheoli gwastraff EPR a phlastigau untro, mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod y Bil yn 'gyfle amserol i symud ymlaen â nodweddion allweddol ei strategaeth economi gylchol'.

Wrth [ymateb i'r ddeiseb hon](#), dywedodd y Dirprwy Weinidog Tai a Llywodraeth Leol fod Llywodraeth Cymru:

... wedi bod yn siarad â phlant a phobl ifanc o bob cwr o Gymru fel rhan o'r ymgynghoriad ac mae sut yr ydym yn defnyddio plastig yn thema bwysig sydd wedi codi ledled y wlad.

Tynnodd sylw at y ffaith bod Llywodraeth Cymru wedi bod yn gweithio gyda WRAP Cymru ar yr astudiaeth a wnaed yn 2019, yn [cymharu opsiynau pecynnu llaeth ar gyfer ysgolion cynradd](#) (a drafodir uchod), ac anogodd y deisebwyr i rannu eu pryderon â Chyngor Sir Penfro, 'sy'n gyfrifol am benderfynu sut y caiff gwasanaethau eu darparu yn ei ardal'.

3. Camau a gymerwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Trafododd y [Pwyllgor Newid Hinsawdd, Amgylchedd a Materion Gwledig](#) yn fras y mater o ddisodli poteli llaeth plastig gyda gwydr fel rhan o ymchwiliad y Pwyllgor i [leihau gwastraff plastig](#). Tynnodd Mike Hedges AC, Cadeirydd y Pwyllgor, sylw at y '[symudiad enfawr i ffwrdd o wydr i blastig](#)' a gofynnodd a oedd hyn yn broblem. Wrth gyflwyno tystiolaeth, tynnodd David Jones o [Just One Ocean](#) sylw at [sut mae](#)

plastig wedi 'gwella ein bywydau yn ogystal â gwneud niwed', gan bwysleisio sut y mae angen cydbwysedd:

If you were to weigh up the cost of replacing all our plastic bottles with glass, you then have an increase in transportation of that product because of the increased weight. That's going to increase the amount of fuel you use and that's more emissions into the atmosphere

Mae'r Pwyllgor Deisebau wedi trafod deiseb debyg - P-05-822 gwahardd gwellt plastig (wrth yfed llaeth) yn ein hysgolion. Caewyd y ddeiseb ym mis Chwefror 2020 yn dilyn gohebiaeth gan WRAP Cymru a dynnodd sylw at fwriad Llywodraeth Cymru i gael gwared ar y defnydd o wellt plastig erbyn 2020.

Yn ogystal, mae'r Pwyllgor eisoes wedi trafod a chwblhau'r deisebau cysylltiedig canlynol, gyda'r nod o leihau gwastraff plastig:

- P-05-874 Gwahardd gwerthu nwyddau sydd wedi eu pecynnu mewn plastig untro ar wasanaethau Trafnidiaeth Cymru
- P-05-750 Ar gyfer eitemau untro: cyflwyno System Dychwelyd Ernes ar gyfer cynwysyddion diodydd a sicrhau y gellir compostio cynwysyddion bwyd cyflym a'r offer sy'n gysylltiedig â hwy;
- P-05-829 Gwahardd Eitemau Plastig Untro yng Nghymru; a
- P-05-847 Creu ffynhonnau dŵr yng nghanol dinasoedd a threfi er mwyn rhoi diwedd ar wastraff plastig.

Mae'r Pwyllgor ar hyn o bryd yn ystyried deiseb gysylltiedig P-05-803 Mae ein byd naturiol yn cael ei wenwyno gan blastigau untro... mae'n bryd cyflwyno treth!

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.